

guardianship, which provides property management incompetent, incapable, minor and minor and the person listed as missing, and management of hereditary property.

Given the specifics of property management, we can confidently say that this basis of the relationship in both cases provided (whether or legal fact is the agreement of the parties, or a clear indication of the law) is a contract. This is yet another confirmation of the mixed nature of the legal category, because it is the primary form of property right person that exists alongside other powers, and there in the contract, which is the legal basis of the government. Also, it must be said that the contract must be legally establishing the fact of control, because it is through this legal category will be able to effectively control the activity manager and in the case of fraud on his part - to bring to justice. In cases envisaged by law to establish a management only after an agreement between the body of guardianship and the person-manager, because currently serves installer management authority.

Keywords: management by law, the management under the contract.

Банасевич І.І.

ПРАВА СПОЖИВАЧІВ ЗА ДОГОВОРОМ ПРО НАДАННЯ СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУ

УДК: 347.45

Формування споживчих відносин та споживчого законодавства в Україні започатковано після переходу країни до ринкових реформ та прийняття 7 лютого 1991 року Закону України «Про захист прав споживачів», який з цього моменту піддавався постійному істотному оновленню. Таке оновлення здійснюється з метою досягнення відповідності цивільного законодавства України стандартам Європейського Союзу та іншим міжнародно-правовим актам у сфері захисту прав споживачів.

Характерною ознакою правовідносин за участю споживачів є нерівне становище суб'єктів, наявність «сильної» і «слабкої» сторони: з одного боку виступають підприємці, що володіють не лише капіталом, а й певним обсягом необхідних фахових знань про свій товар (послугу), а з іншого – індивідуальний споживач (фізична особа), який змушений довіряти наданій інформації про товар або послугу. Проте традиційне договірне право не надає звичайному споживачу ефективних способів захисту його інтересів у відносинах з виробниками, продавцями та підприємствами, що надають послуги, оскільки воно базується на принципах рів-

ності сторін, свободи договору. Відтак виникає потреба у формуванні спеціального споживчого законодавства.

Питання кредитування фізичних осіб на споживчі потреби в умовах ринкової економіки вимагають постійних досліджень. Особливої уваги потребує питання вдосконалення кредитних продуктів, що надаються населенню України, з врахуванням зарубіжної практики банківських і небанківських кредитно-фінансових установ, а також розвиток ринкової інфраструктури, пов'язаної з наданням споживчих кредитів населенню.

На сьогодні гостро постає проблема здійснення ефективного захисту прав споживачів за договорами про надання споживчих кредитів. Саме з цією метою необхідно, у першу чергу, визначити обсяг та види цих прав.

Слід зазначити, що різні аспекти захисту прав споживачів були предметом дослідження окремих дисертацій, зокрема М.М. Гудими [1], Г.А. Осетинської [2], О.П. Письменної [3], Ю.Ю. Рябченка [4], О.Ю. Черняк [5].

Метою даної наукової статті є дослідження сучасного стану нормативно-правового регулювання відносин у сфері здійснення та захисту прав споживачів за договором про надання споживчого кредиту, наукових поглядів, а також класифікація досліджуваної системи прав.

Вперше права споживачів були сформульовані у Посланні Президента США Джона Ф. Кеннеді американському Конгресу 15 березня 1962 року. В цьому документі, зокрема, декларувались права споживачів на безпеку, на вибір, на інформацію і право бути вислуханим. У подальшому до цього переліку додаються: право на освіту споживачів; право на сприяння економічним інтересам споживачів і захист цих інтересів; право на створення громадських консьюмерських організацій; право на компенсацію збитків; право на здорове навколишнє середовище [6, с.39.]. Слід зазначити, що процес формування та доповнення прав споживачів триває і у теперішній час.

Серед міжнародно-правових документів, які покликані ефективно регулювати відносини із захисту прав споживачів можна виділити Хартію захисту споживачів, яка прийнята на 25-й се-

сії Консультативної Асамблеї ЄС 17 травня 1973 року [6, с.39] та «Керівні принципи для захисту інтересів споживачів», схвалені Генеральною Асамблеєю ООН 9 квітня 1985 року [7]. Положення наведених, а також інших міжнародних документів знайшли своє відображення у нормах Закону України «Про захист прав споживачів» [8].

Слід зазначити, що норми Закону України «Про захист прав споживачів», на жаль, більшою мірою спрямовані на регулювання відносин у сфері захисту прав споживачів – покупців товарів, натомість правам споживачів робіт та послуг не присвячено належної уваги.

Аналізуючи права споживачів за договором про надання споживчого кредиту, доцільно взяти за основу їх поділ на універсальні та спеціальні, запропонований О.Ю. Черняк [5, с.9]. Універсальні права споживачів притаманні для усіх форм участі споживача у цивільно-правових відносинах, а спеціальні – це права споживачів при отриманні споживчого кредиту.

Так, до універсальних прав споживачів за договором про надання споживчого кредиту належать права споживачів, закріплені у Розділі II Закону України «Про захист прав споживачів».

Зокрема, відповідно до ч.1 ст. 4 Закону України «Про захист прав споживачів», споживачі під час придбання, замовлення або використання продукції, яка реалізується на території України, для задоволення своїх особистих потреб мають:

1) право на захист своїх прав державою. Дане право конкретизується через встановлення законодавством (ст. 5 Закону України «Про захист прав споживачів») обов'язків держави щодо захисту прав споживачів. Так, держава забезпечує споживачам захист їх прав, надає можливість вільного вибору продукції, здобуття знань і кваліфікації, необхідних для прийняття самостійних рішень під час придбання та використання продукції відповідно до їх потреб, і гарантує придбання або одержання продукції іншими законними способами в обсязі, що забезпечує рівень споживання, достатній для підтримання здоров'я і життєдіяльності. Держава створює умови для отримання споживачами потрібних знань з питань реалізації їх прав.

2) право на належну якість продукції та обслуговування. Згідно ч. 1 ст. 6 виконавець зобов'язаний передати споживачеві продукцію належної якості, а також надати інформацію про цю продукцію. Держава бере на себе обов'язок встановлювати певні вимоги щодо якості. Це здійснюється шляхом прийняття відповідних законів, створення відповідних органів з контролю за якістю товарів (робіт, послуг) та захисту прав потерпілих.

3) право на безпеку продукції. Дане право споживачів конкретизується в ст. 14 Закону України «Про захист прав споживачів». Споживач має право на те, щоб продукція за звичайних умов її використання, зберігання і транспортування була безпечною для його життя, здоров'я, навколишнього природного середовища, а також не завдавала шкоди його майну.

4) право на відшкодування шкоди (збитків), завданих дефектною чи фальсифікованою продукцією або продукцією неналежної якості, а також майнової та моральної (немайнової) шкоди, заподіяної небезпечною для життя і здоров'я людей продукцією у випадках, передбачених законодавством;

5) право на звернення до суду та інших уповноважених органів державної влади за захистом порушених прав. Це право споживачам забезпечується шляхом надання їм додаткових гарантій. Так, споживачі звільняються від сплати державного мита за позовами, що пов'язані з порушенням їх прав (ч. 3 ст. 22 Закону України «Про захист прав споживачів»), а цивільно-процесуальне законодавство надає їм можливість вибору підсудності.

6) право на об'єднання в громадські організації споживачів (об'єднання споживачів) (ст. 24 Закону України «Про захист прав споживачів»). Об'єднання споживачів є громадськими організаціями, що здійснюють свою діяльність відповідно до Закону України «Про об'єднання громадян».

Окрім наведених прав споживачів, до універсальних (загальних) прав споживачів за договором про надання споживчого кредиту також належать права у випадку порушення умов договору про виконання робіт (надання послуг), права у випадку виявлення недоліків у наданій послугі, передбачені ст. 10 Закону України «Про захист прав споживачів», права у сфері торгівельного та

інших видів обслуговування (ст. 17 Закону України «Про захист прав споживачів»), право на визнання недійсними умов договору, які обмежують права споживачів (ст. 18 Закону України «Про захист прав споживачів»), право на свободу вибору продукції (послуги), право на свободу волевиявлення (ст. 21 Закону України «Про захист прав споживачів»).

Однак, потрібно зазначити, що універсальні (загальні) права споживачів, передбачені статтями 12 та 13 Закону України «Про захист прав споживачів», не поширюються на споживачів за договором про надання споживчого кредиту. Мова йде, зокрема, про права споживача у разі укладення договору поза торговельними або офісним приміщеннями, а також права споживача у разі укладення договору на відстані.

За усіма споживачами однаковою мірою визнається право на задоволення їх споживчих прав, тому встановлення будь-яких переваг, прямих або непрямих обмежень прав споживачів не допускається, крім випадків, передбачених законодавчими актами.

До спеціальних прав споживачів за договором про надання споживчого кредиту належать права, передбачені ст.11 Закону України «Про захист прав споживачів» та права закріплені у нормах §1 та 2 Глави 71 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України).

Аналізуючи зазначені нормативно-правові акти можна виділити такі права споживача за договором про надання споживчого кредиту:

1) право на повну та достовірну інформацію.

Мова йде про передбачений ч.2 ст.11 Закону України «Про захист прав споживачів» обов'язок кредитодавця перед укладенням договору про надання споживчого кредиту повідомити споживача у письмовій форма про:

- а) особу та місцезнаходження кредитодавця;
- б) кредитні умови, зокрема:
 - мету, для якої споживчий кредит може бути витрачений;
 - форми його забезпечення;
 - наявні форми кредитування з коротким описом відмінностей між ними, в тому числі між зобов'язаннями споживача;

- тип відсоткової ставки;
- суму, на яку кредит може бути виданий;
- орієнтовну сукупну вартість кредиту (в процентному значенні та грошовому виразі) з урахуванням відсоткової ставки за кредитом та вартості всіх послуг (реєстратора, нотаріуса, страховика, оцінювача тощо), пов'язаних з одержанням кредиту та укладенням договору про надання споживчого кредиту;
 - строк, на який кредит може бути одержаний;
 - варіанти повернення кредиту, включаючи кількість платежів, їх частоту та обсяги;
 - можливість дострокового повернення кредиту та його умови;
 - необхідність здійснення оцінки майна та, якщо така оцінка є необхідною, ким вона здійснюється;
 - податковий режим сплати відсотків та про державні субсидії, на які споживач має право, або відомості про те, від кого споживач може одержати докладнішу інформацію;
 - переваги та недоліки запропонованих схем кредитування.

Обов'язок банку при укладенні договору споживчого кредиту письмово повідомляти споживача вищезазначену інформацію передбачений також п.2.1. Постанови Правління Національного банку України від 10 травня 2007 року № 168 «Про затвердження правил надання банками України інформації споживачу про умови кредитування і сукупну вартість кредиту» [9]. Така інформація для споживача є вкрай важливою, оскільки ознайомившись із нею, він зможе вирішити для себе наскільки справедливими є умови кредиту, який йому може бути наданий відповідним банком.

Слід зазначити, що в Україні, незважаючи на законодавче закріплення, не повною мірою реалізуються такі права споживачів у кредитно-фінансових правовідносинах, як право на достовірну інформацію про послугу та умови договору. Споживачі не мають ані достатньої інформації про фінансові послуги, які їм надають, ані необхідних знань, щоб їх зрозуміти. Вони не завжди можуть оцінити рівень ризиків і можливі наслідки набуття додаткових

фінансових зобов'язань та порівняти умови надання послуг, що пропонуються різними фінансовими установами.

2) право на відкликання своєї згоди на укладення договору про надання споживчого кредиту.

Особливим є передбачений ч. 6 та ч. 7 ст. 11 Закону України «Про захист прав споживачів» порядок відкликання згоди (акцепту) позичальником-споживачем. Зокрема, споживач має право протягом чотирнадцяти календарних днів відкликати свою згоду на укладення договору про надання споживчого кредиту без пояснення причин. Перебіг цього строку розпочинається з моменту передачі споживачеві примірника укладеного договору.

Відкликання згоди оформлюється письмовим повідомленням, яке споживач зобов'язаний подати особисто чи через уповноваженого представника або надіслати кредитодавцю до закінчення зазначеного строку. З відкликанням згоди на укладення договору про надання споживчого кредиту споживач повинен одночасно повернути кредитодавцю кошти або товари, одержані згідно з договором.

Споживач також сплачує відсотки за період між моментом одержання коштів та моментом їх повернення за ставкою, встановленою в договорі. Споживач не зобов'язаний сплачувати будь-які інші збори у зв'язку з відкликанням згоди.

Кредитодавець зобов'язаний повернути споживачеві кошти, сплачені ним згідно з договором про надання споживчого кредиту, але не пізніше, ніж протягом семи днів. За кожний день затримки повернення споживачу коштів, сплачених ним згідно з договором про надання споживчого кредиту понад установлений строк (сім днів), споживачеві виплачується неустойка в розмірі одного відсотка суми, належної до повернення кредитодавцем.

Проте право відкликання згоди не застосовується щодо:

- 1) споживчих кредитів, забезпечених іпотекою;
- 2) споживчих кредитів на придбання житла;
- 3) споживчих кредитів, наданих на купівлю послуги, виконання якої відбулося до закінчення строку відкликання згоди.

3) право дострокового повернення кредиту.

Відповідно до ч. 8 ст. 11 Закону України «Про захист прав споживачів» споживач має право достроково повернути споживчий кредит, у тому числі шляхом збільшення суми періодичних виплат. Якщо споживач скористався правом повернення споживчого кредиту шляхом збільшення суми періодичних виплат, кредитодавець зобов'язаний здійснити відповідне коригування кредитних зобов'язань споживача у бік їх зменшення.

Споживач у разі дострокового повернення споживчого кредиту сплачує відсотки за користування кредитом та вартість всіх послуг, пов'язаних з обслуговуванням та погашенням кредиту, за період фактичного користування кредитом. Кредитодавцю забороняється відмовляти споживачу в прийнятті платежу у разі дострокового повернення споживчого кредиту та встановлювати будь-яку додаткову плату, пов'язану з достроковим поверненням споживчого кредиту.

Однак, банк не позбавлений права визначати умови дострокового повернення кредиту, про які він зобов'язаний повідомити споживача. Такими умовами можуть бути не тільки банківські комісії, але і процедурні вимоги до дострокового погашення боргу. В кредитних договорах може бути прописаний обов'язок позичальника за кілька днів повідомити банк про плановане дострокове погашення кредиту, оплачувати платежі тільки в певному відділенні банку, надавати менеджерам банку копії квитанцій не пізніше 3 днів після оплати і т. п. Невиконання таких умов кредитних договорів також може розцінюватися банком як порушення позичальником зобов'язань. У такому випадку банк зможе застосувати до позичальника передбачені договором міри відповідальності, в тому числі, нарахувати штрафні санкції [10, с. 42].

4) право на реструктуризацію.

Слід зазначити, що у ч.12 ст. 11 Закону України «Про захист прав споживачів» закріплено особливості реструктуризації за споживчим кредитом.

Зокрема, реструктуризація, відповідно до вказаної норми, здійснюється шляхом:

1) надання позичальникам відстрочки сплати суми основного боргу за договорами про надання споживчого кредиту на строк не більше трьох років;

2) продовження строку договору про надання споживчого кредиту з урахуванням обмежень, що діють у банках, та обставин щодо фінансового стану позичальника;

3) зміни механізму нарахування відсотків таким чином, щоб частина щомісячних платежів з обслуговування кредитів не перевищувала 35 відсотків сукупного місячного доходу сім'ї;

4) поділу існуючого кредитного зобов'язання в іноземній валюті за договором про надання споживчого кредиту на: зобов'язання, забезпечене іпотекою, у розмірі залишку кредиту на момент реструктуризації, вираженого в гривнях за курсом, що діяв на момент отримання кредиту; зобов'язання, не забезпечене іпотекою, у розмірі різниці залишку кредиту в гривнях за курсом на момент реструктуризації та залишку кредиту в гривнях за курсом, що діяв на момент отримання кредиту, яке повністю виконується в кінці строку договору про надання споживчого кредиту.

Банк має право за реструктуризованими договорами звільнити позичальників від сплати будь-яких штрафних санкцій за не своєчасне виконання умов кредитних договорів, що виникли до дати такої реструктуризації.

Таким чином, запропонована автором класифікація прав споживача за договором про надання споживчого кредиту має як теоретичне, так і практичне значення, а наведені вище наукові позиції можуть бути використані у подальших наукових дослідженнях.

1. Гудима М.М. *Захист прав споживачів за договором про надання туристичних послуг: дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.03 / М.М. Гудима. – Івано-Франківськ, 2013. – 212 с.*
2. Осетинська Г.А. *Цивільно-правовий захист прав споживачів за законодавством України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 / Г.А. Осетинська. — К., 2006. — 20 с.*
3. Письменна О.П. *Правовідносини, що виникають у зв'язку з порушенням прав споживачів внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / О. П. Письменна. – О., 2006. – 19 с.*

4. Рябченко Ю.Ю. Судовий захист прав споживачів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 / Ю.Ю. Рябченко. – К., 2009. – 19 с.
5. Черняк О.Ю. Цивільно-правовий статус споживача у контексті адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 / О.Ю. Черняк. – К., 2011. – 20 с.
6. Дудла І.О. Захист прав споживачів: Навчальний посібник / І.О. Дудла. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 448 с.
7. Керівні принципи для захисту інтересів споживачів. Резолюція 39/248 Генеральної Асамблеї ООН від 09.04.1985 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_903.
8. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 року №1023-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>.
9. Про затвердження правил надання банками України інформації споживачу про умови кредитування і сукупну вартість кредиту: Постанова Правління Національного банку України від 10 травня 2007 року №168 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0541-07>.
10. Побединська В.С. Проблеми споживчого кредитування в Україні / В.С. Побединська В.С. Вісник Національного банку України. – 1999. – №2. – С. 42–43.

Банасевич І.І. Права споживачів за договором про надання споживчого кредиту

У науковій статті автор досліджує систему прав споживача за договором про надання споживчого кредиту, класифікуючи їх на універсальні – притаманні для усіх форм участі споживача у цивільно-правових відносинах та спеціальні – це права споживачів при отриманні споживчого кредиту. При цьому автор аналізує міжнародно-правові документи, чинне законодавство України та погляди інших дослідників названої проблеми. У статті автором виявлено ряд недоліків у правовому регулюванні прав споживача за договором про надання споживчого кредиту та подано пропозиції щодо їх усунення.

Ключові слова: споживач, права споживача, споживчий договір, договір про надання споживчого кредиту, споживчий кредит.

Банасевич І.І. Права потребителя по договору о предоставлении потребительского кредита

В научной статье автор исследует систему прав потребителя по договору о предоставлении потребительского кредита, классифицируя их на универсальные – характерные для всех форм участия потребителя в гражданско-правовых отношениях и специальные – это права потребителей при получении потре-

бительского кредита. При этом автор анализирует международно-правовые документы, действующее законодательство Украины и взгляды других исследователей названной проблемы. В статье автором выявлено ряд недостатков в правовом регулировании прав потребителя по договору о предоставлении потребительского кредита и представлены предложения по их устранению.

Ключевые слова: потребитель, права потребителя, потребительский договор, договор о предоставлении потребительского кредита, потребительский кредит.

Banasevych I.I. Consumer rights under the consumer credit agreement

In this article the author explores the system of consumer rights under the the consumer credit agreement, classifying it into universal which are inherent to all forms of consumer participation in civil-law relations and special which are consumer rights in obtaining consumer credit.

The author analyzes the international legal documents, current legislation of Ukraine and other approaches of researchers to the problem.

In the article the author identified a number of drawbacks in the legal regulation of consumer rights under the consumer credit agreement and submitted proposals for its elimination.

Keywords: consumer, consumer rights, consumer agreement, the consumer credit agreement, consumer credit.

Гейнц Р.М.

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНСТИТУТУ ВОЛОДІННЯ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ТА НІМЕЧЧИНИ

УДК 347.2

Постановка проблеми. Інститут володіння, як складова системи речового права, відомий ще з часів Риму. На сьогоднішній день даний інститут знайшов своє законодавче закріплення в структурі речових прав всієї континентальної системи права, хоча в певній мірі відрізняється від римських положень і має особливості втілення в цивільних кодексах європейських країн. Насамперед, це стосується підходів, які закладені в кодексах Німеччини та Франції.

Історія легального визнання інституту володіння в Україні є тривалою. Вперше на законодавчому рівні норми, які регулюють інститут володіння знайшли своє закріплення у чинному Цивіль-